

Näringsutskottets yttrande

1982/83:2 y

över riksdagens utskottskommittés betänkande om riksdagens utskott

Till konstitutionsutskottet

Konstitutionsutskottet har berett näringsutskottet tillfälle att yttra sig över riksdagens utskottskommittés betänkande Riksdagens utskott (förslag 1981/82:22) jämte dels sex följdmotioner, dels fyra motioner från allmänna motionstiden år 1982. Näringsutskottet får anföra följande.

Kommittén anger som sitt helhetsintryck att utskottsorganisationen i huvudsak fungerar tillfredsställande. I konsekvens härmed föreslår den ingen ändring av de nuvarande utskottens antal och huvudinriktning. Näringsutskottet anser detta ställningstagande vara välgrundat. Det finns enligt näringsutskottets mening inte fog för någon omprövning av de allmänna principerna för arbetsfördelningen mellan utskotten.

I motion 1981/82:478 av Anders Gernandt (c) föreslås åtgärder för att tillföra riksdagen ett nytt *utskott för handläggning av teknikärenden*. Som ett uppslag nämner motionären att tekniska och näringspolitiska ärenden skulle kunna delas upp på ett sådant "teknikutskott" och ett näringsutskott för rena näringslivsfrågor.

Näringsutskottet delar motionärens uppfattning att riksdagen bör ägna stor uppmärksamhet åt naturvetenskapliga och tekniska frågor. Detta kan och bör emellertid i första hand ske i de sammanhang där frågor av denna art nu aktualiseras. Inte bara näringsutskottet utan också flera andra utskott engageras i sådana frågor, något som kan betraktas som värdefullt. Den nuvarande utskottsorganisationen ger inte utan stora förändringar utrymme för inrättande av ett teknikutskott. Näringsutskottet avstyrker med hänvisning till det sagda motion 1981/82:478.

I avsnittet om utskottens antal förordar kommittén att riksdagen skall utnyttja de legala möjligheterna att inrätta *sammansatta och särskilda utskott*. Som exempel på ärenden som skulle kunna behandlas i sådana utskott nämner kommittén i första hand kommande regeringsförslag på dataområdet.

Att riksdagen under enkammarperioden har avstått från att inrätta sammansatta och särskilda utskott ser näringsutskottet som ett belägg för att den indelning på fackområden som den nuvarande utskottsorganisationen representerar har genomförts på ett i huvudsak framgångsrikt sätt. Det är visserligen lätt att ange exempel på ärenden som spänner över flera av de etablerade fackområdena och därför inte får en så samlad behandling i

riksdagen som om de varit att hänföra till ett enda utskott. Näringsutskottet ser dock inte inrättande av sammansatta eller särskilda utskott som en lämplig lösning på detta problem. Erfarenheten torde nämligen visa att förutsättningarna för arbetet i sådana tillfälligt sammansatta beredningsorgan är sämre än de som råder för det reguljära utskottsarbetet. Ett fritt och konstruktivt meningsutbyte torde väsentligt lättare komma till stånd i ett permanent organ med en viss kontinuitet i arbetet och en kärna av regelbundet deltagande ledamöter. Om ett ständigt utskott får lämna ifrån sig särskilt viktiga uppgifter på sitt beredningsområde till ett tillfälligt organ kan detta upplevas som otillfredsställande. Därtill kommer praktiska problem, bl. a. vad gäller konkurrensen om sammanträdestider vid de få tillfällen som står till buds under riksdagens arbetsvecka och vad gäller organisationen av kansliarbetet. Det sagda utesluter inte att två eller flera utskott med fördel kan anordna gemensamma sammankomster i informativt syfte. Näringsutskottet och försvarsutskottet har utnyttjat denna möjlighet.

I fråga om *ärendefördelningen mellan utskotten* föreslår kommittén två ändringar som berör näringsutskottet. Från detta utskott skulle till civilutskottet överföras energifrågor och till lagutskottet "vissa propositioner på konsumenträttens område".

Energifrågor – ett ämnesområde som inte särskilt nämns i tilläggsbestämmelserna till riksdagsordningen – bereds nu i huvudsak av näringsutskottet och civilutskottet. Civilutskottets andel av dessa frågor bestäms väsentligen av dess ansvar för bostadsfrågor och för frågor rörande den fysiska riksplanelingen. Fördelningen har, som kommittén konstaterar, genomförts "på ett praktiskt och smidigt sätt". Några meningsskiljaktigheter om i vilken utsträckning propositioner och motioner i energifrågor skall hänvisas till det ena eller det andra utskottet brukar numera aldrig förekomma.

Kommittén framhåller att begreppet "energifrågor" inte är helt entydigt utan snarare något oklart till sin omfattning. Den utgår från att de berörda utskotten i samförstånd skall kunna lösa eventuellt uppkommande fördelningsproblem.

Näringsutskottet finner det vara en svaghet i kommitténs betänkande att arten av de energifrågor som föreslås bli överflyttade till civilutskottet inte har studerats närmare. En genomgång av de energifrågor som enligt nuvarande praxis handläggs av näringsutskottet visar otvetydigt att dessa väsentligen är sådana som gäller energiproduktionen och villkoren för denna och följaktligen har starkt samband med det komplex av industrifrågor som intar den centrala platsen inom näringsutskottets beredningsområde. Energilpolitikens inriktning på ökat utnyttjande av olika slags – företrädesvis inhemska – alternativa energikällor markerar ytterligare detta förhållande. Det kan också erinras om att det statsråd som svarar för energifrågor har sin placering inom industridepartementet, såsom periodvis har varit fallet även

tidigare. Forskning och utveckling inom energiområdet står i nära förbindelse med teknisk forskning och utveckling i övrigt, ett ämnesområde som behandlas av näringsutskottet.

Kommittén tycks inte ha tänkt sig att de ärenden hos näringsutskottet som kan sägas gälla energifrågor restlöst skulle föras över till civilutskottet. En ändrad gränsdragning inom detta ämnesområde enligt kommitténs intentioner skulle emellertid vara svår att genomföra på ett rationellt sätt. Den skulle bl. a. medföra att det inte sällan skulle bli aktuellt med yttranden från näringsutskottet till civilutskottet, något som skulle göra handläggningen mera tidskrävande och komplicerad.

Näringsutskottet finner det mot här angiven bakgrund angeläget att de gällande principerna för beredningen av energifrågor bibehålls och att ärenden på detta område alltså även fortsättningsvis hänvisas till näringsutskottet i nuvarande omfattning.

Förslaget att lagutskottet skall överta beredningen av "vissa propositioner på konsumenträttens område" – vilket förslag får förutsättas avse även fristående motioner i motsvarande ämnen – ger, såsom det har utformats, anledning till betydelsefulla invändningar av principiell natur.

Av tilläggsbestämmelsen 4.6.5 till riksdagsordningen och förarbetena till denna framgår klart att lagutskottet är avsett för lagstiftningsärenden av civilrättslig (privaträttslig) beskaffenhet. Kännetecknande för de lagar – exemplifierade med marknadsföringslagen, avtalsvillkorslagen och inkassolagen – som enligt kommittén bör behandlas inte av näringsutskottet utan av lagutskottet är att de väsentligen eller helt tillhör en annan kategori, nämligen näringsrättslig lagstiftning av offentligrättslig natur. Det bör särskilt påpekas att marknadsföringslagen – vilken tillhör handelsdepartementets område – inte innehåller några bestämmelser som reglerar rättsförhållandet mellan enskilda parter utan uteslutande regler som anger krav från samhällets sida på vissa näringsutövare och sanktioner för den händelse dessa krav inte uppfylls. De nu berörda lagarna skiljer sig sålunda klart från den konsumenträttsliga lagstiftning, t. ex. konsumentköplagen, som är av övervägande civilrättslig karaktär och nu hänförs till lagutskottet.

En första slutsats blir alltså att en sådan överflyttning av konsumenträttslig lagstiftning till lagutskottet som kommittén föreslår kräver ändring i den tilläggsbestämmelse till riksdagsordningen som reglerar lagutskottets ämnesområde.

Förslaget beträffande den konsumenträttsliga lagstiftningen bör vidare ställas i relation till de principer för arbetsfördelningen mellan lagutskottet och fackutskotten som har kommit till uttryck i förarbetena och sedermera tillämpats i praktiken.

I proposition 1970:40, som låg till grund för den nuvarande utskottsorganisationen, diskuterades (s. 92 f.) vilka civilrättsliga lagstiftningsärenden som borde hänvisas till ett lagutskott. Utvecklingen borde, anfördes det, gå i

riktning mot integration av lagstiftningen med övriga uppgifter inom ett sakområde. Delvis finge sådana faktorer som en lags starkare eller svagare anknytning till ett visst sakområde och dess karaktär av specialreglering fälla utslaget. Är en lagstiftningsprodukt ett instrument – kanske ett av flera – för att genomföra en bestämd politik från statens sida, torde skälen för beredning i fackutskott ofta väga över, sådes det i detta sammanhang.

Ämnet behandlades också i konstitutionsutskottets utlåtande (KU 1970:48) angående riksdagsstadga för enkammarriksdagen. Med anledning av en motion som tog upp principfrågan om ärendefördelningen mellan lagutskottet och fackutskotten anförde konstitutionsutskottet följande (s. 5):

Motionärerna framhåller att lagutskottet utgör ett undantag från fackutskottsprincipen och att ärenden i händelse av tvekan bör hänvisas till fackutskott och inte till lagutskottet. Detta synsätt överensstämmer helt med grundlagberedningens. Även utskottet ansluter sig till det. Några särskilda ändringar i stadgeutkastet syns inte erforderliga för att markera detta.

Marknadsföringslagen och avtalsvillkorslagen är typiska exempel på vad som i den refererade propositionen kallas "instrument – – – för att genomföra en bestämd politik från statens sida". Dessa lagar utgör en betydelsefull grundval för konsumentverkets verksamhet. Systemet med riktlinjer som utfärdas av konsumentverket markerar detta än mer. När det gäller att tillgodose ett visst konsumentpolitiskt syfte står valet ofta mellan lagstiftning och andra åtgärder, såsom förstärkta insatser på basis av redan befintliga lagbestämmelser.

En andra slutsats blir således att det skulle vara opraktiskt och strida mot grunderna för utskottsorganisationen om de berörda lagstiftningsfrågorna skulle beredas av ett annat utskott än det som har hand om frågor om anslag till och riktlinjer i övrigt för den konsumentpolitiska verksamheten. Om dessa lagstiftningsfrågor flyttas till annat utskott än näringsutskottet bör överflyttningen följaktligen omfatta även motsvarande anslagsfrågor etc. De tilläggsbestämmelser i riksdagsordningen som gäller näringsutskottet och det mottagande utskottet bör därvid ändras i enlighet med den nya ärendefördelningen. Näringsutskottet återkommer i det följande till frågan om en sådan överflyttning av ärenden som här nämnts.

Den nuvarande regeringen har fattat principbeslut om en departementsreform som bl. a. innebär att handelsdepartementet slopas och dess ärenden fördelas på flera andra departement. Regeringen har föregripit den nya organisationen genom ett antal förordnanden för statsråd enligt 7 kap. 5 § regeringsformen. Inom riksdagen är handelsdepartementets ärenden redan tidigare uppdelade på flera olika utskott, av vilka näringsutskottet har den största delen. Handelsdepartementets avskaffande synes inte i sig böra föranleda någon egentlig förändring av ärendefördelningen mellan utskotten. Näringsutskottet noterar emellertid att två mindre ärendegrupper naturligen överförs från näringsutskottet till annat utskott om regeringens

intentioner fullföljs. Det gäller dels lotterifrågor, dels frågor om turism. Ingendera av dessa ärendegrupper nämns särskilt i tilläggsbestämmelserna till riksdagsordningen. Om, såsom är att vänta, hithörande anslagsfrågor överförs till utbildningsdepartementet (kultursektorn) resp. jordbruksdepartementet synes det naturligt att de bereds av samma utskott som bereder angränsande anslagsfrågor och att andra ärenden rörande lotterier och turism liksom hittills behandlas av det utskott som bereder anslagsfrågorna.

Näringsutskottets verksamhet har under de senaste åren präglats av en stor arbetsbelastning under vårmånaderna. En viktig omständighet i detta sammanhang är att de ärenden – främst avseende frågor som sammanhänger med krisförhållanden inom industrin samt energifrågor – som har varit kvantitativt dominerande under dessa år till största delen har gällt akuta problem och således inte medgett uppskov med behandlingen från vår till höst.

Vid den nya mandatperiodens början har näringsutskottet diskuterat sina arbetsformer med sikte på att åstadkomma en rationalisering av arbetet. Detta gäller bl. a. genomförandet av hearings, som på senare tid har varit ett tidskrävande inslag i verksamheten.

Det kan vid en samlad bedömning te sig angeläget att näringsutskottets beredningsområde minskas utöver vad som kan bli fallet genom de mindre ändringar till följd av departementsreformen som har förutskickats i det föregående. Enligt utskottets mening bör då ärendegruppen konsumentfrågor – dvs. inte bara lagstiftningsfrågor utan även motsvarande anslagsfrågor etc. – flyttas till annat utskott. Detta skulle medföra en väsentlig minskning av näringsutskottets arbetsbörda. Näringsutskottet förutsätter att, om konstitutionsutskottet avser att föreslå en sådan förändring, tillfälle ges näringsutskottet att lämna synpunkter på den närmare avgränsningen av denna ärendegrupp. Regeringens fördelning av ärenden som hittills har handlagts av handelsdepartementets enhet för inrikes handel kan ha intresse i detta sammanhang.

Näringsutskottet vill betona att det vid en omfördelning av ärenden mellan utskotten är betydelsefullt att de nya beredningsområdena bestäms så att antalet praktiska gränsdragningsproblem blir så ringa som möjligt. Med hänsyn till skillnaderna mellan olika ärenden i fråga om krav på utredningsarbete i utskottens regi kan det också vara viktigt att ta hänsyn till hur en förändring kan väntas påverka arbetsbelastningen under skilda tider på året för de berörda utskottskanslierna.

Till sist vill näringsutskottet beträffande motion 1981/82:691 om kallelse till sammanträde med riksdagens utskott anmäla att utskottet inte för sin egen del finner att det skulle medföra praktiska nackdelar om den nuvarande *tidningsannonseringen av utskottssammanträden upphör*.

Stockholm den 9 november 1982

På näringsutskottets vägnar

NILS ERIK WÅÅG

Närvarande: Nils Erik Wååg (s), Tage Sundkvist (c), Lilly Hansson (s), Erik Hovhammar (m), Lennart Pettersson (s), Rune Jonsson (s), Sten Svensson (m), Wivi-Anne Radesjö (s), Karl-Erik Häll (s), Per Westerberg (m), Christer Eirefelt (fp), Jörn Svensson (vpk), Per-Richard Molén (m), Sivert Andersson (s) och Ivar Franzén (c).